

Werkvormen

✓ Argumenten bedenken en woordbetekenissen vinden

Voorlezen en argumenten bedenken

Elke zaak kan als voorleesverhaal worden gebruikt. Lees voor tot en met het dilemma. Laat de leerlingen zelf argumenten voor (een van) beide kanten bedenken en opschrijven. Afhankelijk van de leeftijd van de leerlingen en de moeilijkheidsgraad van het dilemma en uw leerdoel, kunt u de leerlingen in groepjes argumenten laten zoeken.

Zelf lezen en betekenis geven

Laat de leerlingen het Superdilemma lezen en de woorden die ze niet begrijpen onderstrepen. Werk vervolgens (klassikaal of in groepjes) met verschillende woordleerstrategieën om erachter te komen wat die woorden betekenen.

✓ Tekst structureren, feit en mening onderscheiden

Samenvatten en structureren

Laat de leerlingen het dilemma samenvatten, waarbij ze gebruik maken van signaalwoorden om de tekst structuur te geven. Wat is er aan de hand? Waarom is er onenigheid? Wat zijn de verschillende meningen en hoe wordt het dilemma uiteindelijk opgelost?

Feit en mening onderscheiden

De Superdilemma's bestaan vaak uit feiten en meningen. Als leerkracht presenteert u zinnen uit Superdilemma's (vooral 'de ene kant' en 'de andere kant' zijn hier geschikt voor). Welke onderdelen zijn feiten en welke zijn meningen? Hoe kun je dat te weten komen? De leerlingen leren om te gaan met signaalwoorden. Ook leent deze werkvorm zich om uit te leggen dat feiten zintuiglijk waarneembaar zijn (horen, zien, ruiken, voelen, proeven) en dat de betekenis die daaraan wordt gegeven vaak een mening is.

✓ Omgaan met meningsverschillen

Socratische dialoog

Begin een klassengesprek op basis van de 'Vragen om over na te denken' bij het Superdilemma. Deze vragen lenen zich voor het doorvragen en reflecteren op intuïties. Waarom vindt een leerling wat hij of zij vindt? Gaat dit op in alle situaties? Waarom? Enzovoort.

Touwdiscussie

Vorbereiding: touw, papier en paperclips OF een lijn op het bord en magneten. De twee uiteinden van het touw representeren de 'ene kant' en de 'andere kant'.

Lees een van de Superdilemma's voor of laat de leerlingen het dilemma zelf lezen. Elke leerling schrijft vervolgens op een briefje zijn of haar mening over het dilemma, inclusief waarom (een argument). Laat iedere leerling zijn of haar mening voorlezen en op de juiste positie op het

touw ophangen. Bespreek de resultaten. Zitten de meningen meer aan de ene, of de andere kant of in het midden? Deze oefening laat zien dat niets zwart-wit is.

Wisselen van mening

Het is heel normaal dat mensen van mening veranderen als ze goede argumenten hebben gehoord. Dit spel laat dat zien.

Maak drie hoeken in de klas of op het schoolplein. Eén van de hoeken representeert de mening van de 'ene kant' van het Superdilemma, een tweede de mening van 'de andere kant' en de derde 'weet ik niet'. Begin met het voorlezen van de introductie. Leg de leerlingen het dilemma voor en laat ze een kant kiezen. Geef nu een of enkele argumenten van de 'ene kant' en laat ze opnieuw een kant kiezen. Geef dan argumenten voor de 'andere kant' en laat de leerlingen weer een kant kiezen. Vraag tussendoor leerlingen waarom ze aan een bepaalde kant staan. Waarom zijn ze gewisseld? Of waarom niet? En waarom 'weet je het niet', als leerlingen in de 'weet ik niet' hoek staan.

Een compromis – de beste oplossing

Elk dilemma is een soort patstelling. Twee partijen zijn het niet met elkaar eens. In plaats van te focussen op wie er gelijk heeft, probeert iedere leerling in deze opdracht een oplossing te bedenken die voor beide partijen acceptabel zou zijn: een compromis. De oplossingen worden op het bord geschreven. Daarna mag iedere leerling stemmen op de beste oplossing. In een klassengesprek kunt u de uitkomsten bespreken. Leerlingen leren oplossingsgericht denken en omgaan met tegenstrijdige meningen.

✓ Medeleven, inlevingsvermogen en opkomen voor iemand anders of jezelf

Schrijf een brief of betoog

U kunt het dilemma gebruiken om de leerlingen een brief te laten schrijven aan één van de betrokkenen in de zaak. Bijvoorbeeld om diegene een hart onder de riem te steken, te verdedigen of om te laten weten wat ze van de situatie vinden.

Ook zou u de leerlingen kunnen vragen een betoog te schrijven voor één van de twee kanten van de zaak. Vraag ze daarbij om minimaal twee redenen op te schrijven waarom de ene kant 'gelijk' heeft en minimaal één reden waarom de andere kant 'ongelijk' heeft. U kunt ze helpen door zinnen op het bord te schrijven als '*stelling* is juist/onjuist omdat...'.
Het doel is om informatie en meningen te verzamelen en ordenen, te reflecteren op de inhoud en te letten op de opbouw van zinnen en spelling.

Schrijf een verhaal

Het is belangrijk dat leerlingen van perspectief leren wisselen. Een verhaal schrijven vanuit het perspectief van één van de twee partijen (tijdens de rechtszaak) helpt daarbij. Hoe voelde hij/zij zich. Wat dacht hij/zij van de uitspraak? Wat had hij/zij gehoopt?

Teken een strip

Er is niet zomaar een dilemma. Er gebeurt altijd eerst iets. Laat de leerlingen de gebeurtenissen voor het dilemma samenvatten in stripvorm.

Als de leerlingen het leuk vinden kunnen ze het hele dilemma, zelfs inclusief de argumenten en de uitspraak van de rechter samenvatten in een strip.

✓ **Rechtszaak naspelen, regel bedenken**

Rechtbankspel – met video op www.rug.nl/rechten/superdilemmas

U kunt de video met instructie afspelen in de klas.

Lees de introductie en het dilemma van een Superdilemma voor. Verdeel de klas in drie groepjes: leerlingen die argumenten voor de ene kant bedenken (advocaten), leerlingen die argumenten voor de andere kant bedenken en een groepje dat de argumenten beoordeelt (de rechters) en de oplossing kiest op basis van de gegeven argumenten.

Advocaten krijgen 10-20 minuten de tijd om met argumenten te komen. Ondertussen bedenken de rechters of er een goede oplossing is voor het dilemma. De leerkracht loopt rond om tips te geven of vragen te stellen. Daarvoor gebruikt u de argumenten en vragen bij de Superdilemma's.

Na 10-20 minuten geven de 'advocaten' om de beurt hun mening en argumenten. Uiteindelijk doen de 'rechters' een uitspraak en presenteren ze hun oplossingen. Leerlingen oefenen zo met het naar elkaar luisteren en op elkaar reageren.

Bedenk een regel – met video op www.rug.nl/rechten/superdilemmas

Laat leerlingen een regel bedenken die de wereld verbetert of een dilemma voorkomt! Dit vraagt om voorspellend denken, om 'maatschappelijk perspectief'. Het stappenplan voor het bedenken van de regel is oefenen met onderzoek doen.

U kunt de voorbeeldvragen gebruiken om de leerlingen te begeleiden en/of de video met stappenplan afspelen in de klas.

1. Wat vind jij een groot probleem in de samenleving, in je leven, op aarde, voor mensen of dieren? Waar heb je last van of waar hebben andere mensen last van? (Verwondering)
2. Hoe kan dat beter? (Vertaling) Kun je dat zeggen in een 'wet'? Zo van "Alle mensen moeten ..." of "Het is verboden om..." of "Niemand mag ..." of "Alle kinderen hebben ..."
3. Probeer heel precies te maken wat je bedoelt. (Verzamelen) Wat is/welke omstandigheden zijn ervoor nodig om de beste situatie waar te maken? Voor wie geldt dat? (Is het voor alle mensen of alleen een groep mensen? Is het voor alle dieren ... of alleen wilde dieren of honden?) Wanneer is dat? (Mag het echt helemaal nooit of soms niet?)
4. Vat het samen in één zin (Verwerken). Dat vraagt om het ordenen van gegevens en het weergeven van de kern. De regel is bijvoorbeeld niet voor alle mensen bedoeld in alle situaties, maar alleen voor (bijvoorbeeld) kinderen van 10-12 die op woensdag in de regen naar sport moeten ... Door het stellen van vragen over de bedachte regel leren de leerlingen dat het formuleren van één regel lastig is.
5. Is het realistisch? (Verbanden leggen) Welke gevolgen kan de wens – de realiteit die de leerlingen willen scheppen – hebben? Bijvoorbeeld op het vlak van dierenwelzijn. De regel is "Alle dieren moeten vrij kunnen scharrelen en mogen niet in kleine hokjes worden gehouden." De vraag naar de andere gevolgen kan leiden tot de discussie dat vlees duurder wordt. Is dat dan oneerlijk voor mensen met minder geld die vlees willen eten?
6. Presenteer! (Verspreiden) Hoe verwoord je jouw regel? Hoe presenteer je jouw oplossing overtuigend?